

Przygody z porożem jeleniowatych

Okres od lutego do maja często nazywany jest „czasem poszukiwaczy poroża”.

Dlaczego? Ano dlatego, że wtedy właśnie samce jeleni, danieli i losi gubią swoje poroża, a zainteresowani mogą ich poszukiwać i zabierać ze sobą do domu. Jest to czas długich wędrówek po lasach, łożowiskach, śródleśnych łąkach, a nierzadko także polach uprawnych, na których budzi się do wzrostu ozimina.

Takie znalezione poroże ma wiele zastosowań. Można z niego wytwarzać różnego rodzaju ozdoby i przedmioty powszechnego użytku: wieszaki, żyrandole, zegary, świeczniki, zdobienia szaf, uchwyty do noży, krzesła, stoły, a także guziki czy krawatniki do koszul. Istnieją też ludzie, którzy swoje znaleziska po prostu spieniężają, oddając je do skupów.

Na prawo patrz!

Poszukiwanie poroży to dla wielu osób sposób na czynne spędzanie wolnego czasu – traktowane jest przez nich jako pewnego rodzaju hobby. Gdybyście chcieli do nich dołączyć, pamiętajcie, że mimo iż zbieranie zrzutów jest legalne (w myśl Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody), to należy bezwzględnie stosować się do pewnych zasad.

Są miejsca objęte stałym lub okresowym zakazem wstępu, w których poszukiwać nie wolno. Należą do nich ostoje zwierzyny, uprawy i młodniki do 4 m wysokości, powierzchnie badawcze i doświadczalne oraz rezerваты i parki narodowe. Regulacje te zawiera art. 26 Ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach. Podczas poszukiwania zrzutów w lesie powinniśmy zachować ciszę i nie płoszyć zwierząt. Niedozwolone jest celowe tropienie i

przeganianie chmar jeleni, co zmuszałoby je do ciągłego przemieszczania się. Tutaj warto przywołać sytuację z 2021 roku, z województwa zachodniopomorskiego, gdy utonęła chmara jeleni przepędzona przez zbieraczy poroża na zamrznięte jezioro. Mimo akcji strażaków, 18 zwierząt utonęło.

Lepsze nowe niż stare

Co to właściwie jest poroże? Jest to twór kostny, wyrastający z mózdzienia (parzystego wypustka kości czołowej) na głowie samców wszystkich jeleniowatych występujących w Polsce. Co roku sarny, daniiele, jelenie oraz łosie, a więc gatunki, które możemy spotkać na naszych terenach, zrzucają swoje poroża, aby w ciągu kolejnych miesięcy, w procesie odbudowy, powodowanym aktywnością hormonów, nałożyć zupełnie nowe, często dużo większe od poprzedniego.

Zrzucanie poroża jest wynikiem zmian zachodzących w organizmach samców. Spadek poziomu testosteronu uruchamia tworzenie się komórek kościożernych na styku pni poroży i w ciągu kilku tygodni doprowadza do samoistnego (czasami wymuszonego przez zwierzę) odpadnięcia poroża. Rana, która na skutek tego powstaje, bardzo szybko zarasta i niemal od razu rozpoczyna się proces wzrostu kolejnego.

Pora zrzucania poroży to cecha danego gatunku, dla każdego z nich inna. Jako pierwszy, w styczniu i lutym, zrzuca swoje poroże łoś. Znane są także doniesienia, że proces ten rozpoczyna się już jesienią, aczkolwiek kulminacja następuje na przełomie roku. W marcu i kwietniu poroże zrzucają jelenie, natomiast okres od połowy kwietnia nawet do końca maja, to czas gubienia ich przez daniiele. Poroże naszego najmniejszego przedstawiciela jeleniowatych, czyli sarny, możemy znaleźć od października do połowy grudnia.

Król polskich kniei

Największe emocje wśród zbieraczy zdecydowanie wywołuje jeleni i to jego poroże jest najczęściej poszukiwane. Przyjmuje się powszechnie, że jego zrzucanie rozpoczyna się w marcu, jednak pora pozbycia się go zależy przede wszystkim od wieku byka. Najstarsze z nich zaczynają zrzucać już w pierwszej połowie lutego, młode noszą swe tyki nawet do końca kwietnia. Największą szansę na znalezienie poroży jeleni mamy więc w marcu, ponieważ najwięcej byków właśnie w tym okresie wymienia swoją ozdobę.

Szukajcie, a znajdziecie...

Poza przypadkami żartobliwie określanymi „profesjonalnym zbieractwem”, najczęściej jest tak, że poroże znajdujemy przez przypadek – podczas spaceru. Często szczęście mają także ci, którzy pracują na polach i w lasach – a więc leśnicy i rolnicy. Zrzuty najłatwiej znaleźć na polach i łąkach, na których nocą żerują jelenie. Tam są największe szanse na trofea. Wprawny obserwator z lornetką o dużym powiększeniu ma na otwartych przestrzeniach bardzo duże szanse na znalezienie okazałych tyk, a nierzadko nawet kompletnej pary!

Czy wiesz, że...

- Poroże to wytwór kostny i tak jak kości jest w środku pełne. Co roku jest zrzucane i ponownie nakładane. Poroże jest noszone tylko przez samce jeleniowatych, a jego czas wzrostu trwa ok. 4 miesiące. Rogi to wytwór skóry właściwej i rosną całe życie. W przeciwieństwie do poroża są w środku puste. Nie rozgałęziają się, nie są zrzucane sezonowo i nie odrastają. Rogi mają zarówno samce, jak i samice.

- Liczba odnóg na tykach nie świadczy o wieku jelenia.
- W świecie zwierząt poroże to najszybciej rosnąca tkanka, która ma przy tym niesamowite zdolności regeneracyjne. Przyrost poroża w początkowym okresie sięga nawet 2 cm na dobę!
- Poroże jeleniowatych staje się mocniejsze wraz z wiekiem, aż do osiągnięcia formy szczytowej. Wraz ze starzeniem się osobnika dochodzi do „uwsteczniania” się poroża. Zjawisko to można zaobserwować po osiągnięciu przez osobniki dojrzałości. Jest to proces, w którym poroże zwierzęcia staje się coraz mniejsze i słabsze wraz z wiekiem. Uwstecznianie się poroża jest naturalnym procesem starzenia się dzikich zwierząt.
- Istnieją zorganizowane grupy poszukiwaczy zrzutów. Na Facebooku najliczniejsza z nich ma prawie 12 tys. członków!

Toruń, dn. 5 lutego 2024 r.

M.O.